

Datum
2017-06-15Ert Dnr
Miljö- och
energidepartementets ärende nrMiljö- och energidepartementet
m.registrator@regeringskansliet.se

Remissvar angående SoU 2017:22 Från värdekedja till värdecykel – så får Sverige en mer cirkulär ekonomi

Svenskt Vatten arbetar för friskt dricksvatten, rena sjöar och hav samt människors tillgång till långsiktigt hållbara vattentjänster. Våra medlemmar, de kommunala VA-organisationerna, är landets viktigaste livsmedelsproducenter och miljövårdsföretag och tillhandahåller dricksvatten och avloppsvattenrening till 8,5 miljoner kunder. Vi arbetar aktivt för att stödja våra medlemmars utveckling och för att få gehör på nationella och internationella arenor.

Svenskt Vattens synpunkter

Utredningen har i enlighet med sina direktiv i första hand inriktats på produkter avsedda för konsumentmarknaden men Svenskt Vatten vill här nedan lyfta fram vikten av vatten och näringsämnen i en cirkulär ekonomi.

Svenskt Vatten stödjer utredningens förslag om att tillsätta en tidsbegränsad delegation för cirkulär ekonomi. Utredningen bedömer att regeringen bör lyfta omställningen till cirkulär ekonomi till strategisk nivå i nära samverkan mellan stat, näringsliv, regioner, kommuner, forskning och civilsamhälle. Samverkan bör syfta till såväl stärkt svensk konkurrenskraft som global hållbarhet och utformas som en del av näringspolitiken och det svenska genomförandet av FN:s Agenda 2030.

Svenskt Vatten stödjer utredningens förslag om att öka inslaget av miljöskatter och avgifter till förmån för att sänka skatten på arbete. Trots det stöd som finns allmänt i Sverige har den utvecklingen stagnerat och Sverige beräknas i dag ha en av de lägsta andelarna miljörelaterade skatter bland EU:s medlemsländer.

Svenskt Vatten stödjer utredningens konstaterande att dagens situation tagit jordens planetära gränser utanför vad som kan definieras som ett ”säkert manöverutrymme när det gäller påverkan på fosfor- och kvävecyklerna”.

När det gäller påverkan på fosfor- och kvävecyklerna är de kommunala reningsverken en avgörande aktör både när det gäller såväl avskiljning av fosfor och kväve för att förhindra övergödning och när det gäller den cirkulära ekonomin och den stora potentialen att återföra framförallt fosfor men också kväve, mull och en rad andra makro-och mikronäringsämnen.

För att de svenska reningsverken ska kunna utveckla sin roll i den cirkulära ekonomin **anser Svenskt Vatten att det är helt nödvändigt att regeringen snarast fattar ett beslut gällande den s k Fosforförordningen med återföringsmål för fosfor och kväve samt ett regelverk för hållbara kretslopp.** Regeringen har haft Naturvårdsverkets förslag till mål och förordning för beredning sedan hösten 2013. En fortsatt långbänk är inte hållbart för den cirkulära ekonomins utveckling i Sverige.

Svenskt Vatten stödjer utredningens konstaterande att För en cirkulär ekonomi är det centralt att farliga ämnen inte kommer in i kretsloppen. Giftfria material är en del av omställningen till en cirkulär ekonomi.

Detta stämmer i stora drag överens med den mer praktiska utformningen av det svenska generationsmålets strecksats om att: *kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.*

Sedan snart 10 år arbetar Svenskt Vatten tillsammans med Lantbrukarnas Riksförbund, Livsmedelsföretagen, Svensk Dagligvaruhandel och i dialog med Naturvårdsverket med att höja kvaliteten för kretslopp av fosfor, kväve, mull från stad till land - med hjälp av certifieringssystemet Revaq. Idag renas drygt hälften av landets avloppsvatten i Revaq-certifierade reningsverk. I detta arbete har farliga ämnen fasats ut från anslutna verksamheter och industrier så att det numera är mycket ovanligt att något av PRIO-guidens (se Kemikalieinspektionen) ca 2500 utfasningsämnen riskerar att föras vidare till reningsverken och vidare i vattnets och näringsämnens kretslopp.

Svenskt Vatten anser att det krävs ytterligare stöd och att säkra hållbara kretslopp av fosfor och kväve och mull mellan stad och land är en viktig del av en cirkulär ekonomi. Det behövs en fortsatt utfasning av för den cirkulära ekonomin begränsande ämnen som bland annat PFAS, kadmium, kvicksilver, antibakteriellt silver, mikroplaster. Detta kan göras med hjälp av strängare kemikalielagstiftning, ekonomiska styrmedel och handelns frivilliga insatser.

I de fall reningsverken inte kan nå tillräcklig kvalitet för kretslopp till åkermark eller att lämplig åkermark saknas inom rimligt avstånd behöver det finnas möjlighet till investeringsbidrag för att ta fram och investera i teknik för åtminstone fosforåterföring från reningsverkens slam. För att de svenska reningsverken ska kunna utveckla sin roll i den cirkulära ekonomin **anser Svenskt Vatten att det är helt nödvändigt att regeringen snarast fattar ett beslut gällande investeringsbidrag för hållbar återföring av fosfor.** Regeringen har haft Naturvårdsverkets förslag till investeringsbidrag för hållbar återföring av fosfor på beredning sedan hösten 2013. En fortsatt långbänk är inte hållbart för den cirkulära ekonomins utveckling i Sverige.

Johan Persson,
Ordförande

Anna Linusson,
VD

Bilaga 1

Bakgrund till Cirkulär ekonomi och till SoU 2017:22 "Från värdekedja till värdecykel "

Utredningens huvuduppdrag har varit att analysera och föreslå styrmedel för att främja ökad nyttjandegrad och ökad återanvändning av produkter för att därmed förebygga uppkomsten av avfall.

Styrmedlen ska ge incitament till både producenter och konsumenter att främja handeln med begagnade produkter samt stimulera reparationer och uppgradering av produkter. Uppdraget ska i första hand inrikta sig på produkter avsedda för konsumentmarknaden. Därför berör inte heller utredningen direkt de kommunala VA-organisationernas verksamhet, men väl indirekt där det viktigaste området för Svenskt Vattens del är diskussionen om att det för en cirkulär ekonomi är centralt att få till cirkulära flöden i fosfor- och kvävecyklerna samt att farliga ämnen inte kommer in i kretsloppen. Giftfria material är avgörande del för omställningen till en cirkulär ekonomi.

Vår nuvarande linjära ekonomi är inte hållbar och kommer inte att fungera i en värld som går mot tio miljarder människor och flera gånger större konsumtion än i dag. Cirkulär ekonomi är en ekonomi där avfall i princip inte uppstår och som har förutsättningar att vara ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar.

Tillväxten i den linjära ekonomin har i princip varit direkt proportionell mot användningen av naturresurser och uppkomsten av avfall av olika slag. Detta har i sin tur lett till spridning av miljögifter, tillbakaträngning av livsuppehållande system och utarmning av den biologiska mångfalden på ett sätt som nu hotar att rubba själva grundvalen för ett fungerande samhälle. Det sker inte i första hand genom att ändliga naturresurser "tar slut", som det ibland kan uppfattas. Reserverna av mineraler är i de flesta fall fortfarande stora och de mineraler som utvinns ur jordskorpan försvinner inte. Atomerna finns kvar någonstans i samhället eller i naturen.

Det största problemet är inte heller att vi skulle få ohanterliga avfallsberg, även om tillgång till lämplig mark för, och en säker hantering av, deponier på flera håll i världen är ett svårt miljöproblem. Det grundläggande problemet är snarare att allt det material som hanteras i ekonomin tenderar att förr eller senare sprida sig. Det blandas och späds ut så att det ekonomiska värdet försvinner, hamnar på fel ställen i samhället eller naturen, blir svårt att komma åt och förstör viktiga ekosystem. Ett exempel på det är fosfor som utvinns ur råfosfat från gruvor för att användas som konstgödsel i jordbruket, men sedan sprids på olika vägar och bidrar till övergödning av sjöar och hav och till sist sedimenteras på havsbotten. I sämsta fall kan ämnen som sprids bli direkta miljögifter för människor och natur, som till exempel när metallen kvicksilver sprider sig i ekosystemet.

Forskare vid Stockholm Resilience Centre har lett ett internationellt arbete i att försöka definiera planetens hållbara gränser, alltså det säkra manöverutrymme som samhälle och ekonomi kan utvecklas inom utan att riskera att destabilisera jordsystemet. Forskarna har identifierat nio kritiska förändringsprocesser i miljön som drivs av mänsklig aktivitet, nämligen klimatförändring, förlust av biologisk mångfald, uttunning av ozonskiktet i stratosfären, havsförurning, biogeokemiska flöden (fosfor- och kvävecyklerna), förändrad

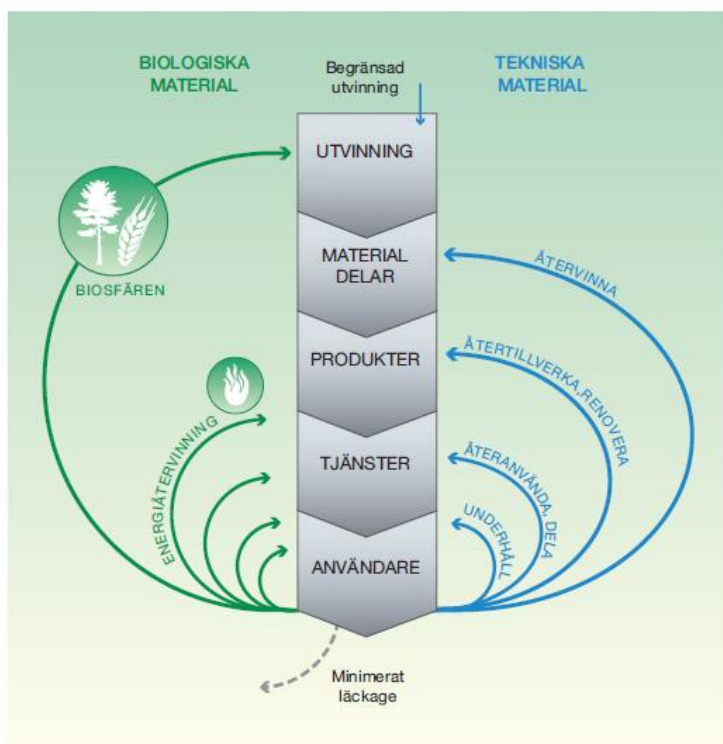
markanvändning, färskvattenanvändning, aerosoler i atmosfären (mikroskopiska partiklar) samt nya kemiska substanser (till exempel radioaktivt material eller mikroplaster).

För fyra av de kritiska processerna bedömer forskarna att redan dagens situation tagit jorden utanför vad som kan definieras som ett ”säkert manöverutrymme”. Det gäller klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald, markanvändning samt påverkan på fosfor- och kvävecyklerna.

Till bilden hör att världsekonomin förväntas fortsätta att växa. I mitten av detta århundrade beräknas jordens befolkning ha ökat från dagens drygt 7 miljarder till nästan 10 miljarder människor. En ännu viktigare faktor är att den globala medelklassen förväntas mer än fördubblas, från 1,8 miljarder år 2009 till 4,8 miljarder människor år 2030, och driva upp konsumtionen till en ännu högre nivå än i dag. Därmed väntas världsekonomin omfattning fördubblas till år 2030 för att i mitten av detta sekel vara ungefär tre gånger större än i dag.

Vår nuvarande utveckling är inte hållbar. Den ekonomiska utvecklingen behöver ta en ny riktning. Vi behöver ett stort mått av innovation, nya sätt att tänka och handla, för att ekonomin ska kunna fortsätta att utvecklas och bygga välstånd och välfärd för alla på jorden.

Figur 1 Resursflöden i en cirkulär ekonomi

Källa: Ellen MacArthur Foundation/Mc Kinsey.

Europeiska kommissionens meddelande om den cirkulära ekonomin från december 2015 inleds med följande beskrivning: ”Övergången till en mer cirkulär ekonomi, där värdet på produkter, material och resurser behålls i ekonomin så länge som möjligt och avfallsgenereringen minimeras, är en nödvändig del i EU:s arbete för att utveckla en hållbar, koldioxidsnål, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi. Här finns

möjligheten att omvandla ekonomin och skapa nya och hållbara konkurrensfördelar för Europa.”

EU-kommissionen presenterade i december 2015 ett paket med förslag till åtgärder för omställning till cirkulär ekonomi som diskuteras i parlamentet och EU:s medlemsländer. Nederländerna, Finland och Tyskland är exempel på EU-länder med en strategisk agenda för ökad cirkulär ekonomi och ökad resurseffektivitet.

Men Sverige hör likväl inte till de länder som betraktas som ledande i utvecklingen av en cirkulär ekonomi. Det saknas tydligt uttalade ambitioner och mål och ett strategiskt sammanhang, vilket försvagar effekten av alla de enskilda aktiviteter som pågår.